

Interpretacja postaci Jezusa Chrystusa w ruchu New Age

Interpretation of Jesus Christ in New Age

Sylwia Mazurek

sylwia.m1990@gmail.com

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Doktorantka teologii religii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz studentka filologii włoskiej; zainteresowania naukowe: związki zjawiska religii z polityką, język włoski, historia XX wieku.

Jezus z Nazaretu, przez swoich wyznawców zwany Chrystusem, jest bez wątpienia jedną z najważniejszych i niezwykłych postaci w historii ludzkości. Za życia był On otoczony sławą nauczyciela i cudotwórcy, po śmierci zaś czczony jako Bóg-Człowiek i założyciel religii, która bez wątpienia legła u podstaw zachodniej cywilizacji. Postać ta od wieków jest przedmiotem dociekań zarówno dla Jej wyznawców, jak i przeciwników, w związku z czym na temat życia Chrystusa powstało wiele różnorodnych teorii.

Jest więc naturalne, że ukształtowany na gruncie kultury zachodniej ruch religijny, jakim był New Age, nie mógł również zignorować tej wielkiej osobistości, lecz został niejako skazany na włączenie jej do swojej doktryny. Stało się to na drodze synkretycznego łączenia treści biblijnych z wywodzącymi się (głównie z Dalekiego Wschodu) teoriami jak panteizm i reinkarnacja oraz innymi elementami New Age.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie różnych interpretacji postaci Jezusa Chrystusa lub też Jezusa z Nazaretu i Chrystusa, traktowanych niekiedy w ruchu New Age jako odrębne istoty. Tekst oparty jest na dziełach najważniejszych twórców z tego kręgu oraz

polskich i zagranicznych opracowaniach dotyczących New Age. Część źródeł stanowią także publikacje internetowe. Dzieje się tak ze względu na to, że obecnie różnego rodzaju portale i blogi stały się głównym sposobem rozpowszechniania idei związanych z New Age i wyprzedziły w popularności dzieła „klasyków” tego ruchu.

W pierwszym punkcie artykułu omówione zostaną najważniejsze założenia New Age, dotyczące przede wszystkim spojrzenia na Boga i człowieka, które warunkują także spojrzenie na Chrystusa. W punkcie drugim przedstawione zostaną źródła, będące podstawą dla newage’owych koncepcji dotyczących tej postaci, a w kolejnych niektóre z tych ujęć.

Na wstępie konieczna jest jeszcze jedna uwaga terminologiczna. Chociaż zarówno w tym artykule, jak i w innych współczesnych opracowaniach używa się nazwy „New Age”, to współcześnie zwolennicy omawianego ruchu zazwyczaj się nią nie posługują. Ruch ten powstał pod koniec 60. lat XX wieku w USA, a sama nazwa popularna była w 70. i 80. latach ubiegłego stulecia, gdy przekonanie o bliskości nowego etapu w dziejach ludzkości było bardzo silne. Od 90. lat nastawienie millenarystyczne poczęło słabnąć, a sama nazwa „New Age” zaczęła być zastępowana innymi określeniami¹. Jednocześnie w 90. latach zaczęły powstawać pierwsze opracowania naukowe dotyczące tego ruchu i, jak na ironię, gdy jego członkowie w większości zarzucili już używanie nazwy „New Age”, przetrwała ona i została utrwalona w publikacjach naukowych i polemicznych. Trzeba zatem mieć na uwadze, że mówiąc o New Age, mówi się o ruchu, który nadal istnieje, ale większość jego członków nie identyfikuje się z tą nazwą. Częściej spotykane obecnie terminy to: „rozwój duchowy”, „rozwój świadomości”, „przebudzenie duchowe”, „transformacja duchowa” itp.

1. Założenia doktrynalne

Jak zostało wyżej wspomniane, New Age jest ruchem wewnętrznym zróżnicowanym. Sięga do różnych źródeł – od fizyki kwantowej przez psychologię do obrzędów szamańskich – i używa różnych metod, do których można zaliczyć chociażby stosowanie rzekomej mocy kryształów, channelling, wschodnie metody medytacji, energetoterapię i wiele innych. Wcale niemarginalną rolę odgrywają w tym środowisku takie zjawiska, jak wiara w istoty pozaziemskie oraz rady-

¹ Por. D. Hall, *New Age w Polsce. Lokalny wymiar globalnego zjawiska*, Warszawa 2007, s. 54.

kalny feminizm². Jednak przy całej tej różnorodności można wyróżnić kilka głównych myśli przewodnich, które są wspólne dla całego ruchu. Douglas R. Groothuis w swojej książce *New Age – czy naprawdę Nowa Era?*³ wymienia sześć podstawowych założeń tego ruchu, wywodzących się głównie z zaczerpniętego z dalekowschodnich religii panteizmu oraz przekonania o możliwości duchowej transformacji ludzkości⁴. Z kolei Norman L. Geisler w *The New Age Movement*⁵ wymienia 14 głównych założeń New Age, wśród których, oprócz wywodzących się z panteizmu przekonań o identyfikacji człowieka z Bogiem i iluzoryczności materii, uwzględnia się najważniejsze postulaty dotyczące życia według wskazań New Age, takie jak stosowanie medytacji i okultyzmu, przestrzeganie diety wegetariańskiej, uznanie pacyfizmu⁶. Z punktu widzenia „chrystologii” New Age najważniejsze znaczenie mają punkty, mówiące o boskości człowieka i synkretyzmie religijnym, ponieważ oznaczają one, że, wbrew teologii chrześcijańskiej, Chrystus nie może być zbawicielem człowieka, ani też Jego nauka nie może stanowić „własności” tylko jednej religii.

2. Różne interpretacje postaci Jezusa i ich źródła

Zwolennicy New Age tworzą własne interpretacje postaci Chrystusa, odwołując się do różnorodnych źródeł. Jednym z najważniejszych jest Nowy Testament, interpretowany jednak na bazie założeń New Age, tak by słowa i dzieje Jezusa pasowały, według potrzeby, do uzasadnienia boskości człowieka, reinkarnacji lub teorii o Chrystusie Kosmicznym. Innymi źródłami są ewangelie gnostyczne, różne „pięte ewangelie”, czyli odnalezione bądź otrzymane drogą channellingu

² Por. R.N. Baer, *W matni New Age*, [w:] R.N. Baer, S. Rouvillois, *W matni New Age. New Age: kultura i filozofia*, tłum. J. Kłos, Kraków 1996, s. 157-236.

³ D.R. Groothuis, *New Age – czy naprawdę Nowa Era?*, Katowice 1994.

⁴ Są one następujące: 1° wszystko jest jednym; 2° wszystko jest Bogiem; 3° ludzkość jest Bogiem; 4° zmiana świadomości; 5° wszystkie religie są jednym; 6° optymizm co do kosmicznej ewolucji. Por. tamże, s. 15-33.

⁵ N.L. Geisler, *The New Age Movement*, „Evangelical Review of Theology”, nr 11, 1987, s. 302-320.

⁶ „1° Bóg jest nieosobowy; 2° wszechświat jest wieczny; 3° natura materii stanowi iluzję; 4° życie to cykl; 5° reinkarnacja; 6° ewolucja człowieka w kierunku boskości; 7° ciągłość objawień od istot spoza tego świata; 8° identyfikacja człowieka z Bogiem; 9° potrzeba medytacji (lub innych technik zmiany świadomości); 10° praktykowanie okultyzmu (astrologia, medium itd.); 11° wegetarianizm i medycyna holistyczna; 12° pacyfizm; 13° jeden światowy porządek; 14° synkretyzm (zjednoczenie wszystkich religii)”. Tamże.

teksty, mające opowiadać o nieznanym życiu Jezusa (na przykład *Życie świętego Issy, Najlepszego z Synów Człowieczych*⁷ lub *Ewangelia Wodnika*). Wśród źródeł są także pisma okultystyczne i teozoficzne, przekazy channellingowe o Jezusie lub od istoty nazywającej się Jezusem, a także opisy wizji otrzymywanych w trakcie medytacji lub tzw. podróży astralnych. Ze źródeł tych wyłaniają się różne koncepcje dotyczące postaci Jezusa, częściowo komplementarne wobec siebie, lecz w niektórych punktach sprzeczne.

Ze względu na objętość niniejszego artykułu nie jest możliwe omówienie wszystkich koncepcji i ich źródeł. Przedstawione zostaną tylko niektóre z nich, a inne, mimo że są ważne, zostaną pominięte. Nie będzie omówiona np. teoria, wedle której Jezus był gnostykiem, chociaż odwołania do ewangelii gnostycznych mają duże znaczenie dla przekonania o wewnętrznej świętości człowieka. Nie będą też omówione poglądy antropozofa Rudolfa Steinera, którego pisma miały duże znaczenie dla początków New Age, jednakże ze względu na swój skomplikowany, ezoteryczny charakter pozostają znane niewielu członkom tego środowiska.

3. „Jezus na Wschodzie”

Teoria o pobycie Jezusa w Indiach lub, bardziej ogólnie, na Wschodzie, jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych w kręgach New Age motywów dotyczących Jezusa.

Istnieją różne wersje tej teorii, ale wszystkie opisują losy Jezusa między 12. a 30. rokiem życia i mają wypełniać rzekomą lukę, jaka pojawia się w Ewangeliach kanonicznych. Teorie te mają długą historię: w 1881 roku w Anglii została wydana książka *Ewangelia życia doskonałego*, według której Jezus wędrował po Egipcie, Persji i Indiach, ucząc się mowy zwierząt, uzdrawiania oraz magii liczb, a po śmierci swojej żony Marii żył samotnie, głosząc idee dobroci dla zwierząt i wegetarianizm, dopuszczając rozwody, a także wierząc w reinkarnację⁸. Następną publikacją, głoszącą podobne idee, była książka *Nieznane życie Jezusa*, opublikowana w 1894 roku przez rosyjskiego dziennikarza Mikołaja Notowicza, który w trakcie wizyty w tybetańskim klasztorze odkrył dokument zatytułowany *Życie świętego Issy, Najlepszego z Synów Człowieczych*⁹. Z kolei w 1907 roku ukazała się książka *Ewangelia Wodnika*

⁷ *Życie świętego Issy, Najlepszego z Synów Człowieczych*, [w:] S. Mosz, *Nieznany Jezus*, Katowice 2012, s. 46-75.

⁸ Por. S. Mosz, *Nieznany Jezus*, dz. cyt., s. 22.

⁹ Por. *Życie świętego Issy...*, dz. cyt., s. 46-75.

autorstwa Leviego H. Dowlinga, amerykańskiego lekarza pochodzenia walijsko-szkockiego. Publikacja miała zawierać przesłanie przekazane Dowlingowi w transie przez Visel, Bogini Mądrości lub Świętego Oddechu z Archiwów Akaszyckich¹⁰. Dowling był jedym z pierwszych autorów, którzy używali określenia „era wodnika”. Kolejna publikacja, która opisuje rzekomą bytność Jezusa w Azji, nosi tytuł *Jezus żył w Indiach*. Została ona wydana w 1986 roku, a jej autorem jest Holger Kersten, pisarz bezpośrednio związany ze środowiskiem New Age. W książce tej wiele razy występuje porównanie, a wręcz identyfikacja Jezusa z Kryszną¹¹.

Duże znaczenie – jako jedna z pierwszych tego typu publikacji i do tego rzekomo oparta na starożytnym dokumencie – miała książka Notowicza. Jej forma przypomina Ewangelie kanoniczne (została podzielona na rozdziały i wersety), treść zaś, ogólnie rzecz biorąc, stanowi judaistyczno-chrześcijańsko-hinduistyczno-buddyjską mieszankę. Według rzekomego manuskryptu odnalezionego przez autora Jezus, zwany Issą, w wieku 14 lat dotarł do Indii, gdzie między innymi pobierał nauki u kapłanów oraz przebywał wśród niższych kast. Następnie udał się do „krajiny Gautamidas”, w której ludzie „czcili jedyne go i wyniosłego Brahme”¹², a potem przez Persję powrócił do Izraela. Miał wówczas 29 lat. Tam został skazany przez Poncjusza Piłata, mimo że żydowscy przywódcy prosili, by Go nie zabijać. Po Jego śmierci Piłat nakazał usunięcie ciała, by zapobiec rozwojowi kultu zmarłego Jezusa¹³.

W tekście można zauważyć osobliwe koncepcje religijne. Według *Życia świętego Issy* Jezus to „Duch Wiekuiesty spoczywający w stanie zupełnego bezruchu i najwyższej błogości, [...] przebudzony i oddzielony od Najwyższej Istoty na nieokreślony czas”, by „pod postacią człowieka nauczyć ludzi, jak utożsamiać się z Bogiem i osiągnąć szczęście wieczne”¹⁴. Z drugiej strony Issa żąda od wyznawców innych religii porzucenia bałwochwalstwa i wiary w jednego Boga¹⁵, co nadaje Jego postaci silny rys biblijny, na pozór sprzeczny z synkretycznym duchem New Age, choć sam Bóg, jako bliżej nieokreślona Istota Najwyższa, jest już temu duchowi znacznie bliższy. Ponadto występują tu liczne błędy dotyczące religii dalekowschodnich, a całość stanowi

¹⁰ Por. L.H. Dowling, *The Aquarian Gospel of Jesus the Christ*, New York 2007, s. 10.

¹¹ Por. S. Mosz, *Nieznany Jezus*, dz. cyt., s. 25n.

¹² *Życie świętego Issy...*, dz. cyt., s. 55.

¹³ Por. D. Groothuis, *Jezus w świetle New Age*, tłum. A. Czwojdrak, Warszawa 1996, s. 170.

¹⁴ *Życie świętego Issy...*, dz. cyt., s. 50.

¹⁵ Por. tamże, s. 53.

najwyraźniej fałszerstwo, na co wskazują między innymi ewidentne błędy Notowicza w jego relacji z „odkrycia” manuskryptu¹⁶.

Zdecydowanie inny charakter ma *Ewangelia Wodnika*, będąca jedną z podstaw nauki o Jezusie w New Age. Według niej Jezus w trakcie swojej pierwszej wizyty w świątyni został zauważony przez pewnego indyjskiego księcia, wraz z którym udał się potem do Indii. Tam dostał wielkiego wtajemniczenia. Następnie po latach powrócił przez Tybet, Persję, Asyrię, Grecję i Egipt do Palestyny, gdzie faryzeusze doprowadzili do Jego ukrzyżowania. Po śmierci ciało Jezusa ponownie się zmaterializowało i ukazywał się On w różnych krajach¹⁷.

Postać Jezusa ukazana w *Ewangelii Wodnika* jest, jak zauważa D. Groothuis, znacznie bardziej „wschodnia” niż Issa Notowicza. Co więcej, jest znacznie bardziej „newage’owa”, gdyż nie tylko naucza o reinkarnacji, lecz główne przesłanie tej księgi stanowi wieść o boskości człowieka. Pod koniec Jezus ogłasza:

„Wiecie, że całe moje życie było wielkim przedstawieniem zagrany dla synów ludzkich, wzorcem dla synów ludzkich. Żyłem, aby pokazać możliwości człowieka. Co ja uczyniłem, każdy człowiek uczynić może, a to, czym jestem, będą wszyscy ludzie”¹⁸.

Założenie, iż Chrystus objawił się po to, by pokazać człowiekowi jego prawdziwe możliwości, legło u podstaw teorii o „świadomości chrystusowej” (zostanie ona omówiona w punkcie 7). Według New Age Chrystus nie jest Bogiem i Zbawicielem, a jedynie jakąś duchową istotą, której celem jest nauczanie ludzi odkrywania swojej wewnętrznej boskości i utożsamiania się z bliżej nieokreślonym Bogiem.

4. Alice Ann Bailey i Powrót Chrystusa

Kolejnym ważnym źródłem ruchu New Age są pisma Alice Ann Bailey. Ta angielska autorka zaczynała swoją „duchową” karierę w Towarzystwie Teozoficznym Heleny Bławatskiej, jednak szybko z niego wystąpiła i założyła własną Szkołę Tajemną (Arcane School), której celem stanowiło zgłębianie nauk okultystycznych. Bailey była jednym z pierwszych autorów, którzy na dużą skalę rozpowszechnili użycie terminu „New Age”¹⁹. Okazała się też twórczynią dużej części funda-

¹⁶ Por. S. Mosz, *Nieznany Jezus*, dz. cyt., s. 41.

¹⁷ Por. tamże, s. 29.

¹⁸ Cyt. [za:] D. Groothuis, *Jezus w świetle...*, dz. cyt. s. 224.

¹⁹ Por. A.O. Pennesi, *Chrystus a New Age*, tłum. J. Dembska, Warszawa 2003, s. 15.

mentów ideowych tego ruchu. W latach 1919-1949 napisała 26 książek, z czego 19 (w tym jedna w pięciu tomach) na podstawie przekazów telepatycznych od mistrza, zwącego siebie „Tybetańczykiem”.

Bailey zamieszcza elementy swojej nauki o Mistrzu z Nazaretu w różnych publikacjach, ale z „chrystologicznego” punktu widzenia najważniejszą jest *Powrót Chrystusa*²⁰ (wydana w 1948 roku). W książce tej Bailey przedstawia wcielonego Syna Bożego na dwa sposoby – jako „Chrystusa wewnętrznego”, czyli wewnętrzną duchową moc człowieka, a także osobowo – jako najważniejszego awatara, to jest jednego spośród „zstępujących ku nam boskich Istności [sic!]”²¹, do których zaliczał się między innymi Herakles, Prometeusz i Budda, drugi najważniejszy awatar. Chrystus stoi ponadto na czele Hierarchii²² (zwanej także Domem Ojca), czyli „duchowych istot, które zajmują się rozwojem dobrobytu ludzkości”²³. W cielesnej postaci jest On historycznym Jezusem, lecz zostaje równocześnie utożsamiony z „Bodhisattwą”, Maitreją i Imamem Mahdim²⁴, a także wielkim odnowicielem, który nadejdzie, by zapoczątkować nową erę na świecie. W konsekwencji Bailey wyróżnia trzy sposoby objawienia się Chrystusa, określając je pojęciami: Jezusa z Nazaretu (Chrystusa historycznego, awatara), Chrystusa (Chrystusa Kosmicznego), Mistrza Uniwersalnego (Chrystusa eschatologicznego)²⁵.

Co ważne, na początku książki autorka pisze o „pierwszym” i „drugim” pobycie Chrystusa na ziemi, ale w dalszej części zdradza, że w rzeczywistości nigdy nie odszedł On z tego świata, lecz żyje w ukryciu jako cielesny człowiek²⁶, oczekując nadejścia godziny swojego powrotu. W międzyczasie szkoli wybranych uczniów, mających przygotować ludzkość na powtórne przybycie wielkiego awatara. Stanowią

²⁰ A.A. Bailey, *Powrót Chrystusa*, Geneve 1973.

²¹ Tamże, s. 8.

²² Byty duchowe (często przyjmujące ciała ludzkie) oraz relacje między nimi to w doktrynie Bailey skomplikowana kwestia. Opisowi natury i hierarchii tych bytów, a także inicjacji między ich stopniami dużo miejsca poświęca ona w książce *Wtajemniczenia ludzkie i słoneczne* (Genewa 1970).

²³ Tamże.

²⁴ „Jest On Wielką Istnością, którą chrześcijanie nazywają Chrystusem. Znany jest również na Wschodzie jako Bodhisattwa i jako Maytreja, a pobożni mao-metanie oczekują Go pod nazwą Imam Mahdi”. Tamże, s. 45.

²⁵ Por. P. Murziński, *New Age czyli współczesna wieża Babel*, Białystok 2010, s. 84.

²⁶ Trudno wszakże z pism Bailey wywnioskować, gdzie znajduje się to miejsce ukrycia. W niektórych książkach pisze, że ukrywa się w Himalajach, w innych zaś, że „ma obecnie ciało Syryjczyka i żyje w pewnym zakątku Ziemi Świętej. Podróżuje On często i spędza wiele czasu w różnych częściach Europy” (por. A.A. Bailey, *Wtajemniczenia ludzkie...*, dz. cyt., s. 56).

oni Grupę Służebników Świata. Charakterystyce tej organizacji, wymaganiom stawianym jej członkom, a także jej celom poświęciła Bailey trzy broszury, w tym jedną wydaną w Polsce pt. *Działalność Nowej Grupy Służebników Świata*²⁷.

Według teorii Bailey Chrystus ma powrócić na świat, gdy ludzkość będzie na to gotowa, tzn. będzie odpowiednio gorąco pragnęła duchowej przemiany świata, a zwykli ludzie zostaną wystarczająco przygotowani przez Hierarchię i Grupę Służebników Świata, by taką radykalną zmianę przyjąć. Przyspieszać te przygotowania i, w konsekwencji, powtórne nadejście Chrystusa ma *Wielka Inwokacja*²⁸, którą powinno odmawiać jak najwięcej ludzi na całym świecie. Odmawiać ją ma także Hierarchia oraz sam Chrystus²⁹.

Gdy Chrystus już powróci w fizycznym ciele, zapoczątkuje duchowe i społeczne zmiany, które przemienią oblicze świata. Panować będą miłość oraz współczucie, wielu ludzi przez okultystyczne inicjacje osiągnie rozszerzenie świadomości, nastanie powszechny pokój. Najważniejszą jednak zmianą będzie wprowadzenie nowej, uniwersalnej religii, która zastąpi dzielące ludzkość wcześniejsze wierzenia. Jej głównym założeniem będzie uznanie synkretycznej „ciągłości objawienia” i „zbliżania się Boga”, to jest objawiania się członków Duchowej Hierarchii pod różnymi postaciami w ciągu religijnej historii ludzkości. Dotychczasowe święta zostaną zastąpione trzema wielkimi: Wielkanocy (święto Chrystusa, Duchowej Głowy Hierarchii), Wesaku (Święto Buddy), Dobrej Woli³⁰.

²⁷ Tamże, *Działalność Nowej Grupy Służebników Świata*, tłum. H. Münch, Warszawa 1936.

²⁸ Jej tekst jest następujący:

„Z punktu Światłości w umyśle Boga
Niech Światło spływa na umysły ludzi,
Niech Światło zstępuje na Ziemię.
Z punktu Miłości w sercu Boga
Niech Miłość spływa do serc ludzi,
Niech Chrystus powróci na Ziemię.
Z ośrodka, gdzie jest znana wola Boga,
Niech Zamiar wiedzie małą wolę ludzi,
Zamiar, który znają Mistrzowie i któremu służą.
Z ośrodka, zwanego przez nas rasą ludzi,
Niech się wyłoni Plan Miłości i Światła,
Kładąc pieczęć na wrotach, gdzie przebywa Zło.
Niech Światło, Miłość i Moc przywróć ten Plan na Ziemi”

(A.A. Bailey, *Powrót Chrystusa*, dz. cyt., s. 3).

²⁹ Por. tamże, s. 28.

³⁰ Por. tamże, s. 102-118.

5. Jezus jako Mistrz Duchowy

Określenie „mistrz duchowy” ma w tym punkcie charakter nieco roboczy, zastosowany do zbiorczego opisania określonych koncepcji. Jezus jest bowiem nazywany Mistrzem Duchowym również w wielu innych teoriach, także tych opisanych powyżej (choćaby w pismach Bailey), jednak zaprezentowane tu publikacje różnią się od pozostałych tym, że przedstawiony w nich Chrystus przemawia w pierwszej osobie, będąc, dosłownie, nauczycielem przekazującym swoją wiedzę. Poza tym jest On przedstawiany jako bezcielesna istota, kontaktująca się z ludźmi najczęściej przy pomocy channellingu. Przekazów takich są setki, jeśli nie tysiące, spośród których jedne zdobyły światowy rozgłos, inne mają bardziej prywatny charakter i często są rozpowszechniane przez prywatne strony internetowe i blogi, a obraz Jezusa, który wyłania się z tych przesłań, różni się w poszczególnych przypadkach. W tym punkcie zostaną omówione dwa przekazy, znacznie różniące się między sobą zarówno co do treści, jak i popularności oraz sposobu rozpowszechniania.

Pierwszym z omawianych przekazów jest *Kurs cudów*. Jego autorką – czy raczej spisującym je medium – jest Helen Schucman, profesor psychologii na Uniwersytecie Columbia w Stanach Zjednoczonych. W 1965 roku usłyszała ona głos wewnętrzny, który mówił: „To jest *Kurs cudów*. Proszę, zacznij notować”³¹. Głos przedstawił się jako Jezus i przez następnych kilka lat dyktował swoje przesłanie o tym, że człowiek jest tożsamy z Bogiem, nie ma grzechu ani śmierci. Wszystkie te słowa Schucman skrupulatnie spisywała, a w 1975 roku wydała w obszernym dziele *Kurs cudów*. Książka szybko stała się bestsellerem³².

Jezus przedstawiony w tej publikacji jest duchową istotą, która, owszem, wspomina o swoim ziemskim pobycie, lecz w żaden sposób nie odnosi się do historycznych szczegółów swojego życia. Podaje jednak, że dzieło zbawienia polegało na utożsamieniu się człowieka Jezusa z boskim Chrystusem:

„Imię Jezusa jest imieniem tego, który był człowiekiem, lecz zobaczył twarz Chrystusa we wszystkich swoich braciach i przypomniał sobie Boga. W ten sposób utożsamił się z Chrystusem, nie będąc już człowiekiem, lecz będąc jednym

³¹ *Kurs cudów*, cyt. [za:] Czym jest *Kurs Cudów* [on-line], <http://kurscudow.org/kurs-cudow/wszystko-o-kursie/czym-jest-kurs-cudow/> [dostęp: 6.08.2017].

³² Por. A.O. Pennesi, *Chrystus...*, dz. cyt., s. 213.

z Bogiem. [...] Jezus pozostaje Zbawicielem, ponieważ zobaczył to, co fałszywe, nie przyjmując tego jako prawdy. Chrystus zaś potrzebował jego postaci, aby mógł ukazać się ludziom i zbawić ich od ich własnych iluzji”³³.

Celem tak pojętego posłannictwa Jezusa, który stał się Chrystusem, było uwolnienie ludzi od „iluzji” grzechu oraz przekonanie ich o ich własnej niewinności i tożsamości z Bogiem, gdyż „duch jest zawsze w stanie łaski”³⁴. Na tym właśnie polega objawione przez Chrystusa zbawienie, ponieważ „nie odnosi się [ono] do Duszy, która nie jest w niebezpieczeństwie i nie potrzebuje być zbawiona. Zbawienie jest niczym innym jak «zdrowiem umysłu»”³⁵.

Tak pojęte zbawienie nie wymagało odkupieńczej ofiary, dlatego Jezus nie cierpiał, ani nie umarł, gdyż zło nie może Go tknąć, a śmierć nie istnieje³⁶. Dlatego Jezus odrzuca określanie siebie mianem baranka ofiarnego:

„Właściwe jest odnoszenie się do mnie jako «baranka Bożego, który gładzi grzechy świata». Ci, którzy reprezentują baranka jako splamionego krwią, szeroko rozprzestrzeniając błąd, nie rozumieją znaczenia tego symbolu. Ten symbol, właściwie rozumiany, jest bardzo prostą przypowieścią, która mówi po prostu o mojej niewinności”³⁷.

Jak widać, Jezus z *Kursu cudów*, mimo używania religijnego słownictwa i biblijnej symboliki, daleki jest od Jezusa opisanego w Nowym Testamencie, który głosił potrzebę pokuty za grzech, a Jego posłannictwo polegało na ofiarowaniu się na przebłaganie za grzechy świata.

Postać Jezusa z *Kursu cudów*, mimo że jest odległa od Jezusa biblijnego, zachowuje jednak pewne cechy znane z chrześcijaństwa i odwołuje się do Pisma Świętego. Równocześnie występują przekazy channellingowe, w których Jezus zostaje ukazany zupełnie inaczej, a Jego związek z osobą opisaną w Biblii jest bardzo luźny.

³³ *Kurs cudów*, cyt. [za:] *O Autorze Kursu*, <http://kurscudow.org/kurs-cudow/wszystko-o-kursie/o-autorze-kursu/> [dostęp: 6.08.2017].

³⁴ „Duch jest na zawsze w stanie łaski. Twoją rzeczywistością jest tylko duch. A zatem jesteś na zawsze w stanie łaski”. *Tekst Kursu Cudów* [on-line], <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://stream.docer.pl/pdf/284094/81cncc> [dostęp: 6.08.2017].

³⁵ Tamże.

³⁶ Por. A.O. Pennesi, *Chrystus...*, dz. cyt., s. 216.

³⁷ *Tekst Kursu Cudów*, dz. cyt., s. 35n.

Na portalu internetowym Fundacji Świadomość Ziemi, zajmującej się propagowaniem ezoteryki i „rozwoju duchowego”, znaleźć można prezentacje Mistrzów Wniebowstąpionych, do których zaliczany jest również Jezus Chrystus. Opis Jego postaci brzmi następująco:

„Bogo-Człowiek, Mistrz Wieku Ryb. Jezus inkarnował się na ziemi wielokrotnie. Niechętnie podaje szczegóły. Jego misje m.in. za czasów Lemurii, Atlantydy były zawsze związane z kapłaństwem, niesieniem miłości, pokoju i wiary w Boga Ojca. Jezus pragnie, abyśmy koncentrowali się na bieżącym życiu, na zdaniu sobie sprawy z bycia tu i teraz. To właśnie w tym życiu mamy osiągnąć zbawienie i wniebowstąpienie”³⁸.

Dalej znaleźć można *Przekaz Jezusa odebrany przez Mariusza Brzuskowskiego w dniu 2.06.2005 r.*, w którym Mistrz Wniebowstąpiony przedstawia się w następujący sposób:

„Jam jest Jezus Chrystus Sananda. Urodziłem się na planecie Orion eony wieków temu, zanim jeszcze Ziemia powstała, zanim wasz Wszechświat powstał. Moim pierwowzorem narodzin była myśl Ojca i wtedy powstałem. [...] Z czasem stałem się jednym z Jego umiłowanych dzieci. [...] Ojciec i Matka zaczęli mi powierzać coraz to ważniejsze misje we wszechświecie. Misje pokoju, miłości i nawrócenia się. Jedną z tych misji jest planeta Ziemia, a raczej wasza galaktyka. To Ja w niej działam teraz, sprawuję władzę i nadzór nad wszystkim, co się dzieje”³⁹.

W przeciwieństwie do postaci z *Kursu cudów* Jezus, który przemawiał do Mariusza Brzuskowskiego, wymaga żalu za grzechy, poprawy i pokuty, a nawet spowiedzi⁴⁰. Swoją przekaz kosmiczną istotą kończy słowami: „Ja wam to mówię, Jezus Chrystus Sananda przez was zwany Bogiem”⁴¹.

6. „Chrystus Kosmiczny” i „świadomość chrystusowa”

Jedną z najważniejszych koncepcji związanych z New Age i dotyczących Chrystusa jest ta, która mówi o Chrystusie Kosmicznym,

³⁸ Jezus Chrystus Sananda, Bogo-Człowiek, Mistrz Wieku Ryb, <http://swiadomosc-ziemi.org/index.php/strony/tekst/30/jezus-chrystus> [dostęp: 6.08.2017].

³⁹ Przekaz Jezusa odebrany przez Mariusza Brzuskowskiego w dniu 02.06.2005 r., [w]: Jezus Chrystus Sananda..., dz. cyt.

⁴⁰ Przekaz Jezusa odebrany przez Mariusza Brzuskowskiego..., dz. cyt.

⁴¹ Tamże.

czyli utożsamia Chrystusa z boską siłą. Siła ta przenika wszechświat i przypomina raczej hinduskiego Brahmana, uniwersalną zasadę świata, niż Chrystusa biblijnego⁴².

Duży wpływ na uformowanie się tej koncepcji miała twórczość Davida Spanglera, założyciela Wspólnoty Fundacji Findhorn⁴³. Spangler uważał, że Chrystus to uniwersalny duch, który tylko przez trzy lata objawiał się w Jezusie, a następnie opuścił Jego ciało. Odbicie uniwersalnego Chrystusa znaleźć można we wszystkich religiach i ludach na ziemi⁴⁴.

W przeciwieństwie do przedstawionych już koncepcji duży wkład w aktualnie prezentowaną wniosło dwóch duchownych katolickich: Pierre Teilhard de Chardin (katolicki teolog, na którego jednak zwolennicy New Age niekiedy się powołują) i Matthew Fox, amerykański eks-dominikanin. Pierwszy z nich, odwołując się do teorii rekapitulacji wszystkiego w Chrystusie, sformułowanej przez św. Pawła, widział w Nim punkt Omega – centrum Kosmosu i ostateczny cel ewolucji świata, a jednocześnie źródło „chrystycznej” energii, która prowadzi do przeobstwienia stworzenia. Teilhard de Chardin w centrum swojej teologii stawiał Kościół i Eucharystię⁴⁵.

Matthew Fox poszedł znacznie dalej i zaczął głosić, że Jezus nie był jedynym przejawem Chrystusa – duszy Kosmosu. Ten dominikanin (w latach 1956-1993), zafascynowany teologią feministyczną, ekologizmem oraz innymi postępowymi teoriami, w 1977 roku założył Instytut Duchowości Stworzenia, w którym przez 10 lat głosił oryginalne poglądy⁴⁶. Swoją chrystologiczną punkt widzenia wyłożył w wydanej w 1988 roku książce *The Coming of the Cosmic Christ*. Pisał w niej:

„Kosmiczny Chrystus jest boskim wzorcem, który zjednoczył się z osobą Jezusa Chrystusa (lecz w żaden sposób nie jest ograniczony do Jego osoby). Boski wzór zjednoczenia stał się ciałem i zamieszkał między nami (J 1,14). [...] Kosmiczny Chrystus [...]”

⁴² Por. P. Murziński, *New Age czyli współczesna...*, dz. cyt., s. 89.

⁴³ Ogród Findhorn w Szkocji był jednym z pierwszych ośrodków praktykowania i rozpowszechniania idei New Age, założonym w 1962 roku. Działająca w nim od 1972 roku Fundacja Findhorn z czasem rozwinęła ofertę kursów związanych głównie z medytacją, ekologią i uzdrawianiem. D. Hall, *New Age w Polsce...*, dz. cyt., s. 48.

⁴⁴ Por. A.O. Pennesi, *Chrystus...*, dz. cyt., s. 20.

⁴⁵ Por. G. Maloney, *Chrystus Kosmiczny. Od Pawła Do Teilharda*, tłum. T. Mieszkowski, Warszawa 1986, s. 164-198.

⁴⁶ Por. M. Bielawski, *Odejścia*, Kraków 2007, s. 94-99.

prowadzi nowy exodus z niewoli i pesymistycznych poglądów newtonowskiego, mechanistycznego świata⁴⁷.

Wychodząc z tego założenia, Fox zarzuca katolicyzmowi „jesu-sochwalstwo” i zaniebdywanie teologii Chrystusa Kosmicznego oraz boskości Kosmosu. Powrót do tych zagadnień miałby, jego zdaniem, doprowadzić do „głębokiego ekumenizmu” z religiami niechrześcijańskimi, jak również docenić boskość człowieka. Według niego bowiem Chrystus Kosmiczny objawia się w każdej istocie ludzkiej, gdyż „Chrystus Kosmiczny to *jam jest* w każdym człowieku”, zatem „wszyscy jesteśmy Kosmicznymi Chrystusami”, a zasługą Jezusa na ziemi było to, że „pokazał nam, jak uznać naszą własną boskość”⁴⁸.

Słowa te są jednocześnie związane z kolejną ważną koncepcją, jaką jest „świadomość chrystusowa”, czyli przekonanie o istnieniu w ludziach wyższej, boskiej świadomości, często uważanej za emanację Chrystusa Kosmicznego. Jest ona tak nazywana, ponieważ Jezus Chrystus jako pierwszy (lub w najwyższym stopniu) ją osiągnął i rozwinął, a następnie nauczał ludzi, jak to uczynić.

Zbliżone do tej koncepcji twierdzenia o boskości człowieka można znaleźć już w *Życiu świętego Issy, Najlepszego z Synów Człowieczych* oraz w *Ewangelii Wodnika*, w pismach A. Bailey, w *Kursie cudów* oraz w wielu innych pismach New Age. Przekonanie, iż człowiek ma dotrzeć do swojej wewnętrznej boskości poprzez rozwój świadomości, stanowi jeden z najważniejszych fundamentów tego ruchu.

John White, współzałożyciel Instytutu Noetyki i autor książki *Świt Ery Wodnika*, jednej z najważniejszych publikacji New Age lat 90., pisze:

„Jezus był postacią historyczną, [...] ale Chrystus, Christos, Mesjasz to wieczny ponadosobowy stan bytu, do którego wszyscy któregoś dnia musimy dojść. Jezus nie mówił, że ten uwidoczniiony w nim wyższy stan świadomości należy cały czas wyłącznie do niego”⁴⁹.

Dalej zaś stwierdza: „Mówiąc prosto, stan chrystusowy – Christos czy Chrystus – stanowi archetyp Jaźni poza wszystkimi

⁴⁷ M. Fox, *The Coming of the Cosmic Christ. The Healing of Mother Earth and the Birth of a Global Renaissance*, cyt. [za:] Papieska Rada ds. Dialogu Międzyreligijnego, Papieska Rada ds. Kultury, *Jezus Chrystus dawcą wody żywej – chrześcijańska refleksja na temat New Age*, Kraków 2003.

⁴⁸ Cyt. [za:] D. Groothuis, *Jezus w świetle...*, dz. cyt., s. 242.

⁴⁹ J. White, *Świt Ery Wodnika. Spotkanie ducha i nauki*, tłum. M. Waclaw, Bydgoszcz 1996, s. 341.

oddzielonymi jaźniami”⁵⁰. Norman Paulsen, założyciel wspólnoty Sunburst, w swojej książce *Świadomość Chrystusowa* charakteryzuje ten stan następująco:

„Jej pojawienie się rozpoczyna proces oświecenia – istota ludzka zaczyna rozumieć wszechświat, przenika do otwierającej się przed nią wielkiej sfery obejmującej całe stworzenie. Wraz ze zrozumieniem pojawia się duchowa egzaltacja, stan nieustannie odnawialnej głębokiej radości i łaski, któremu towarzyszą poczucie ekspansji i wolność wynosząca ponad fizyczne ograniczenia”⁵¹.

Zakończenie

Powyższa analiza sposobów rozumienia pojęcia „Chrystus” w kręgu New Age pokazuje, jak bardzo są one zróżnicowane zarówno co do źródeł, jak i co do treści. Są wśród nich koncepcje mówiące o Jezusie – adeptcie tajemnej wiedzy, podróżującym po Wschodzie, o Chrystusie stojącym na czele duchowej Hierarchii naszej planety, mającym zapoczątkować Nową Erę dziejów, o Jezusie – duchowej istocie przemawiającej pod różnymi tożsamościami przez channelling, a także o Chrystusie Kosmicznym i „świadomości chrystusowej” jako nieosobowym stanie wyższej świadomości, którą w szczególny sposób udało się osiągnąć historycznemu Jezusowi.

Na pierwszy rzut oka może się wydawać, że te wszystkie koncepcje nie tworzą spójnej całości. Najczęściej jednak nieścisłości i sprzeczności są przez wyznawców New Age ignorowane, ponieważ ten niejednorodny i eklektyczny ruch, opierając się na relatywizmie, łączy różne perspektywy, pośród których można swobodnie wybierać. Pomijając te nieścisłości i szukając punktów wspólnych, można z tych teorii wywnioskować jeden obraz Chrystusa, obowiązujący w kręgu New Age.

W centrum tego obrazu znajduje się stwierdzenie, iż głównym zadaniem postaci znanej jako Jezus Chrystus było objawienie człowiekowi jego własnej boskości – co do tego zgadzają się wszyscy naważni autorzy. Postać ta była wcieleniem lub awatarem Chrystusa, rozumianego najczęściej jako duchowa istota z kosmicznej duchowej Hierarchii, która zstąpiła na ziemię, by nauczać o wewnętrznej boskości, utożsamianej też ze świadomością chrystusową. Ta ostatnia jest

⁵⁰ Tamże, s. 369.

⁵¹ N. Paulsen, *Świadomość Chrystusowa*, tłum. D. Durshlag, Gdańsk 2009, s. 12.

z kolei traktowana jako przejaw Chrystusa Kosmicznego, będącego duszą wszechświata w panteistycznym sensie. U zarania Nowej Ery Chrystus pojawi się ponownie, choć obecnie raczej oczekuje się Go w rozwoju świadomości chrystusowej na świecie, niż w postaci osobowej. Przypomina to nieco chrześcijańską naukę o Słowie, które stało się ciałem, o przebóstwieniu i rekapitulacji wszystkiego w Chrystusie, lecz pozbawioną przesłania o jedyności Zbawiciela i żalu za grzechy, w zamian za to osadzoną na fundamencie panteizmu, teozofii oraz mediumicznych przekazów od kosmicznych istot.

Niniejszy artykuł nie wyczerpuje tematu wizerunku Chrystusa w ruchu New Age zarówno ze względu na ograniczoną jego objętość, jak i z powodu ogromnej różnorodności punktów widzenia obecnych w tym ruchu. Na całym świecie wciąż powstają tysiące publikacji z dziedziny ezoterycznego „rozwoju duchowego”, a wielu autorów postać Jezusa ujmuje w oryginalny sposób, opisując Go na podstawie swoich doświadczeń, wizji czy otrzymanych przekazów. Oznacza to, że choć w środowisku tym istnieje pewien ogólny obraz Chrystusa, to jednak może się on różnić w zależności od przekonań konkretnej grupy czy pojedynczych osób. Nacisk może zostać położony na określone aspekty w zależności od okoliczności. Ponadto ta ogólna wizja ewoluuje – obecnie nadzieje na nadejście osobowego Chrystusa, który zapoczątkuje Nową Erę, znacznie straciły na znaczeniu, popularne za to jest nawiązywanie z Nim kontaktu poprzez różnego rodzaju praktyki okultystyczne i mediumiczne.

Z tego też względu przyszłe badania, dla których punktem wyjścia może być niniejszy artykuł, miałyby szansę skoncentrować się nie tyle na wcześniejszych koncepcjach, ile na bardziej aktualnym wizerunku Chrystusa w nowszych publikacjach.

~•~

SYLWIA MAZUREK

Interpretacja postaci Jezusa Chrystusa w ruchu New Age

Streszczenie

Artykuł przedstawia różne interpretacje postaci Jezusa z Nazaretu i Chrystusa, traktowanych jako odrębne istoty w ruchu New Age. W pierwszym punkcie artykułu omówione zostały najważniejsze założenia New Age, dotyczące spojrzenia na Boga i człowieka, które warunkują ujęcie Chrystusa. W punkcie drugim ukazano źródła, będące podstawą newage'owych koncepcji dotyczących tej

postaci. Omówione teorie dotyczą rzekomego pobytu Jezusa na Dalekim Wschodzie, „powrotu Chrystusa” (przewidzianego przez Alice Ann Bailey), przekazów pozaziemskich istot, przedstawiających się jako Chrystus. Z koncepcji tych wynika, że celem Jezusa było objawienie człowiekowi jego własnej boskości. Postać ta była wcieleniem lub awatarem Chrystusa, rozumianego jako duchowa istota z kosmicznej Hierarchii, która zstąpiła na ziemię, by nauczać o wewnętrznej boskości człowieka. U zarania Nowej Ery Chrystus pojawi się ponownie – nie w postaci osobowej, ale w ewoluującej świadomości człowieka.

Słowa kluczowe: Alice Ann Bailey, Chrystus Kosmiczny, Jezus Chrystus, New Age, świadomość chrystusowa.

SYLVIA MAZUREK

Interpretation of Jesus Christ in New Age

Abstract

New Age followers divide Jesus Christ into two separate entities: Jesus of Nazareth and Christ. The first part of this article presents the basic beliefs of New Agers about God, man and Christ. The second part is a survey of sources for their beliefs. Their theories include alleged visit of Jesus to Far East, “Christ’s return” (foreseen by Alice Ann Bailey) and messages from extraterrestrial creatures, each claiming they were Christ. He was an incarnation, or an avatar, a spiritual being coming from the cosmic hierarchy down to earth to teach about man’s inner divinity. His goal was to reveal to man that he, the man, was actually divine. At the dawn of New Era, Christ will come again; not in person, but in man’s evolving awareness.

Keywords: Jesus Christ, New Age, Alice Ann Bailey, Christ awareness, Cosmic Christ.